

Arkeologisk utredning, etapp 2

Intensiv kolning i Källarp

*Arkeologisk utredning av förmodad liggmila inför
utvidgning av bergtäkt*

*Barnarps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

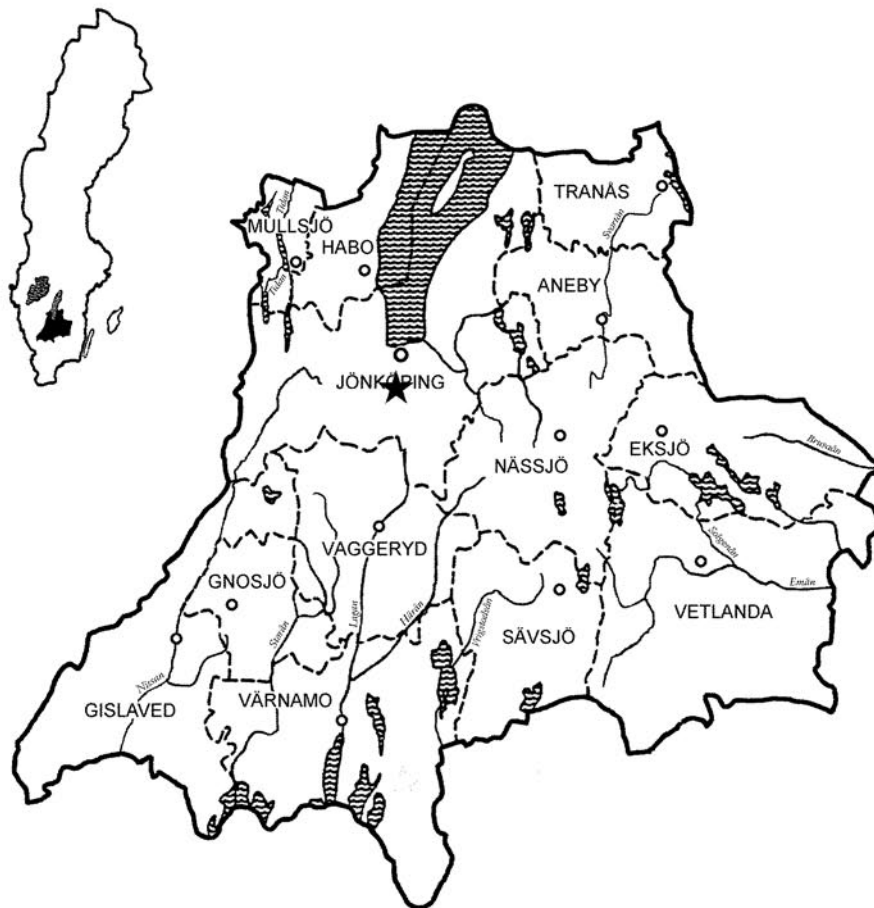

Arkeologisk utredning, etapp 2

Intensiv kolning i Källarp

– arkeologisk utredning av förmodad liggmila inför utvidgning av bergtäkt

*Barnarps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport och digital inmätning: Rickard Wennerberg
Grafisk design: Anna Stålhammar Lorentzi
Tryckning och distribution: Marita Tidblom

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

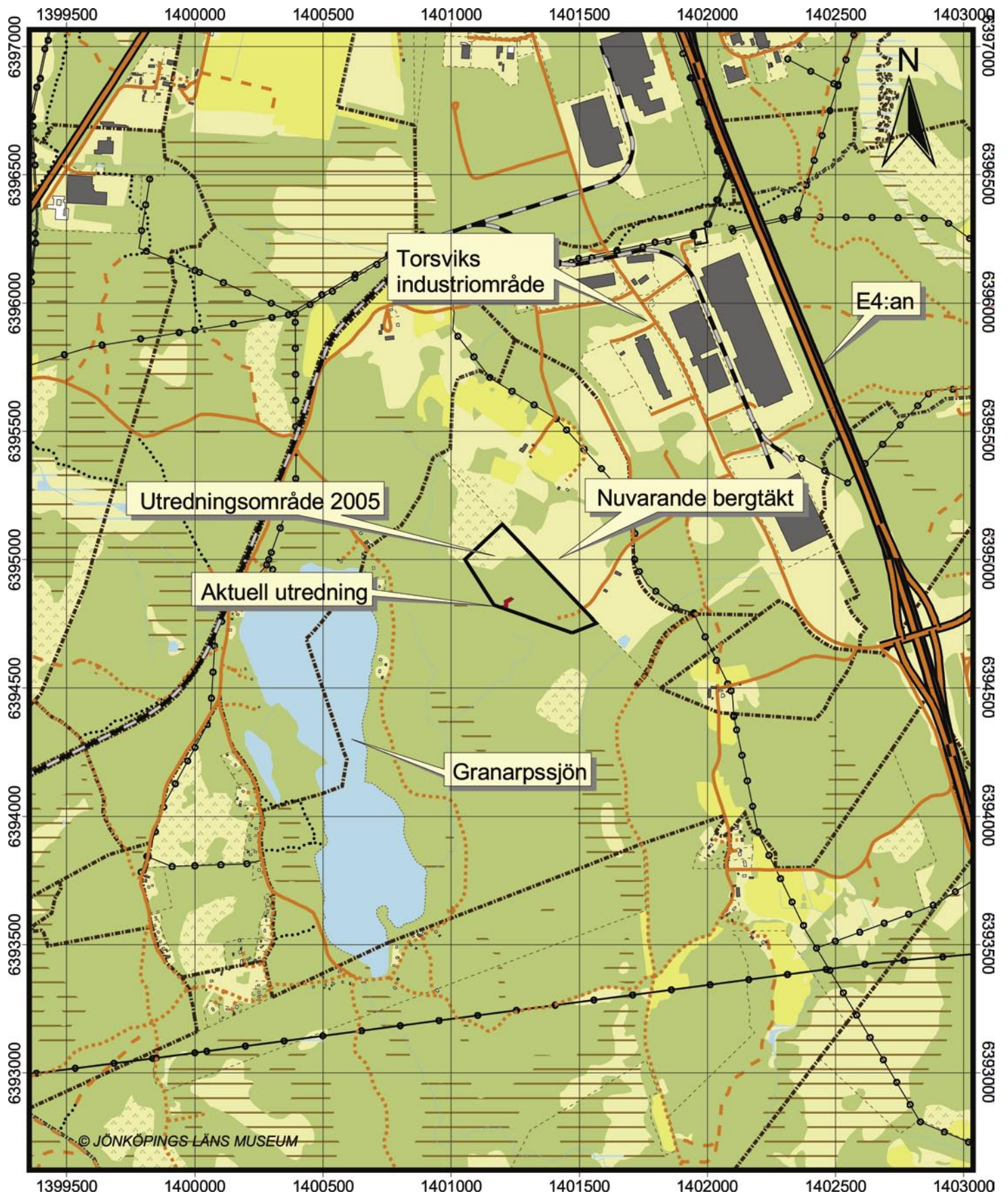
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2006

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö	6
Tidigare undersökningar.....	7
Resultat.....	8
Utredningens förutsättningar	8
Maskinavbaning av området kring den förmodade liggmilan.	8
Omtolkning av den förmodade liggmilan	10
Övriga kolbottnar efter resmilor	10
Kolarkojgrunder	11
Röjningsrösen.....	11
Kolupplag?.....	11
Iakttagelser rörande kolbottnarna och kolarkojgrundernas in . bördes relationer.....	11
Sammanfattning.....	12
Åtgärdsförslag.....	13
Administrativa uppgifter.....	14
Referenser.....	15
Tryckta källor.....	15
Otryckta källor.....	17
Arkiv.....	17
Figurförteckning.....	17

Bilagor

Bilaga 1. Förteckning över karterade lämningar

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:20 000

Inledning

På uppdrag av Swerock AB/Cliffon, Helsingborg och GeoPro genom Torbjörn Andersson genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, etapp 2 (Lst beslut dnr 431-12810-05), inom del av fastigheten Källarp 1:3, Barnarps socken, Jönköpings kommun. Uppdraget var föranlett av att Swerock AB/Cliffon avser utöka sin bergtäkt i området. Utredningen syftade till att utreda förekomsten av en förmodad liggmila, samt kartera denna.

Den förmodade liggmilen ingick i ett område med skogsbrukslämningar. Området med skogsbrukslämningar var beläget på en liten sandig avsats, ca 50-60 m i diameter omfattande ca 2500 m². Utredningen genomfördes 24-25 oktober 2006. Fält- och rapportansvarig var extra antikvarie Rickard Wennerberg vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Utredningens målsättning var att försöka fastställa förekomsten av en förmodad liggmila, samt kartera denna. Utredningen genomfördes i form av en maskinavbaning av området kring anläggningen, samt profildragning genom denna. Därefter dokumenterades anläggningen, samt mättes in digitalt med nätverks-RTK. I syfte att få en helhetsbild över området mättes samtliga framkomna anläggningar inom området in digitalt. Detsamma gällde för profiler, schakt och maskinavbanade ytor.

Topografi

Området är beläget omedelbart väster om Torsviks industriområde, två kilometer väster om Barnarps samhälle och ungefär 15 kilometer söder om Jönköpings stad. Den gamla landsvägen, riksettan, passerade öster om undersökningsområde. Idag är denna efterträdd av E4:an, som dock har en något annorlunda sträckning än föregångaren.

Landskapet i Barnarps socken är till stora delar flackt där stora arealer domineras av åkermark, sjöar och våtmarksområden. De flackare partierna är bildade av sedimentära avlagringar och morän. Landskapet bryts av mer kuperade områden. De högst belägna punkterna i socknen sträcker sig mer än 265 meter över havet. Nivåskillnaderna kan ibland vara påtagliga, eftersom områdets lägst belägna partier ligger endast 200 meter över havet. Vidare är Tåberg beläget endast dryga fyra kilometer väster om här aktuellt område.

Vad beträffar berggrunden, är detta beläget i ett område där så kallad yngre ögonförande granit möter länets nordligaste utlöpare av yngre granit och kvartssyenit. I området finns också mindre

stråk av diabas. Även en särskild typ av granit förekommer, som har benämnts ”Barnarpsgranit” (Erixon 1957).

Stora områden av socknen består av sjöar och våtmarksområden. I väster ligger Tahesjön, i syd-sydväst Granarpssjön-Västersjön och ett stycke österut är Lovsjön beläget. Betydande större mossar är Granarpsmossen och Hyltenamossen. Råsabäcken passerade tidigare några hundra meter österut, men har till större delen kulverterats under senare tid.

Det område som var föremål för föreliggande arkeologiska utredning innefattade en mindre avsats, dominerat av sandig, ställvis stenig moränmark.

Fornlämnings- och kulturmiljö

I Barnarps socken finns ett stort antal kända fornlämningar, detta gäller särskilt för Torsviksområdet där ett stort antal fornlämningar kommit att beröras av undersökningar i samband med exploateringar för industietableringar.

Stenåldern finns representerad i socknen dels i form av uppgifter om borttagna hällkistor, dels i form av lösfynd av tunnackiga-, håleggade-, samt skafthålsyxor i flinta och bergart. (JLM:s arkiv; SHM). Bland annat finns en uppgift från 1849 om en borttagen hällkista i Stora Spånshult (Erixon 1957).

Bronsåldern representeras av ett antal rösen (RAÄ 15, 24, 27, 28:2, 28:3, 32, 52, 84:2 och 131, Barnarps sn), varav RAÄ 24, 27, 28:2 och 84:2 numera är försvunna. I RAÄ 27 skall förutom ett bryne även ett antal hållar ha funnits. RAÄ 32 (”Lusse rör”) undersöktes i början av 1990-talet (Jansson, Lagerås & Nordström 1995).

Gravar från äldre järnålder är den mest framträdande fornlämningstypen i Barnarps socken. Gravarna förekommer både i grupper och som ensamliggande gravar och utgörs av kvadratiska och runda stensättningar, stenkretsar, resta stenar och klumpstenar. Totalt finns fem gravfält med järnålderskaraktär registrerade i socknen: RAÄ 12, 13, 22, 29 och 30. Dominerande lämningstyper på dessa är resta stenar, klumpstenar och stenkretsar. RAÄ 22 undersöktes 2002-2003 i samband med exploatering av industritomter (Nordström manus). Gravfältet RAÄ 29 för- och slutundersöktes under 2006 av Jönköpings läns museum (Nordström muntl).

Högarna lyser nästan helt med sin frånvaro; endast tre har registrerats varav en på gravfältet RAÄ 12, samt en uppgift om en borttagen hög (RAÄ 10, 12, 16, och 59). Uppgift om bortodlade högar vid Odensjö Toragård finns också (Wieselgren 1846).

Också förhistoriska boplatser är kända från Barnarps socken. På RAÄ 148 och 149 hittades härdar och förekomst av slagg. Ett långhus med preliminär datering till övergången äldre-yngre järnålder förundersöktes 2005 (Wennerberg manus). Även fossil åkermark

finns registrerade, t ex RAÄ 34, 35, 36, 145, 146, 149 och 150.

Spår av verksamhet från historisk tid utgörs till stora delar av lämningar från av skogsbruket och andra utmarksnäringar. Flera blästerugnar och kolningsgropar finns registrerade (t ex RAÄ 149:5, 147, 129, 140:2 och 142:2), samt även kolbottnar (t ex RAÄ 64, 67, 85, 140:3, 141:2 och 142:3). Förekomsten av skogsbrukslämningar kan till stor del sättas samman med närheten till Taberg och järnindustrin där, samt med Lovsjö bruk några kilometer österut.

Barnarps socken ingick i Tabergs bergslag. Två av de fem hyttelagen i bergslaget, Kråkebo och Mobro masugnar med anor från 1600-tal, är belägna i Barnarps socknen. Vid Lillån anlades under 1600-talet även ett borrhugbruk som hörde till Jönköpings fabriksfaktori. För övrigt är Torsvik ett gammalt industriområde, ty redan 1879 anlades här ett träsliperi med papperstillverkning (Erixon 1957).

Ser man till ortnamnen, förekommer namnet Barnarp första gången 1343 (Erixon 1957). Gårdsnamnet Källarp omnämns för första gången i skriftliga källor 1542 och då med ett mantal frälse (Agertz 1994). Gården Källarp ägdes under långa perioder av olika adelsätter, t ex Båat och Bagge. I en källa från år 1680 uppges gården ha 1/4 mantal (Almquist 1976).

Tidigare undersökningar

Ett stort antal arkeologiska utredningar och undersökningar har under åren genomförts i Barnarps socken. Flertalet härrör från de senaste 15 årens exploateringar för ny industrimark i området.

I början av 1990-talet drogs ny sträckning för E4:an och 1993 undersöktes bl a RAÄ 32 ("Lusse rör"), dock utan några daterande resultat. Också en kvadratisk stensättning undersöktes (RAÄ 132) (Vestbö 1992; Jansson, Lagerås & Nordström 1995). Vid nuvarande Möbelvägen utfördes 1993-1994 en utredning och undersökning av en blästerugn (RAÄ 147). Denna fick en datering till romersk järnålder (Vestbö 1994; Jansson 1998).

Torsviks industriområde utvidgades ytterligare under sent 1990-tal och början av 2000-talet. I samband med detta genomfördes ett stort antal utredningar och undersökningar i, eller i nära anslutning till här aktuellt område (se t ex Nordström 1995, Engman 1998, 1999 och 2000 a-c, Nordman 1999, Engman & Gustafsson 2000, Häggström 2002, Ytterberg 2002, Skanser 2003 a-b). Till de undersökta lämningarna hör bl a en blästerugn (RAÄ 149), härdar (RAÄ 148, 149), kolbottnar och kolarkojor (RAÄ 141, 142), samt fossil åkermark (RAÄ 149, 150). Från sistnämnda lämningar finns ett 20-tal dateringar. Flertalet dateringar faller inom perioderna vikingatid-medeltid (Ytterberg 2002).

Boplatslämningar i form av en härd och en härdgrop framkom vid en undersökning år 2000. Lämningarna daterades till romersk järnålder, respektive vendeltid-vikingatid (Gustafsson manus, Gus-

tafsson & Nordström manus).

Ett långhus med preliminär datering till övergången äldre-yngre järnålder förundersöktes sensommaren 2005 i samband med ledningsdragning för fjärrvärme (Wennerberg manus).

Ett nyupptäckt gravfält undersöktes 2000-2001. Detta låg omedelbart väster om gravfältet (RAÄ 22) och utgjordes av bl a brandgropar, en möjlig skelettgrav, samt stolphål. Stolphålen daterades till förromersk järnålder och en av gravarna till romersk järnålder-folkvandringstid. Gravfältet RAÄ 22 bestod huvudsakligen av domarringar. Detta totalundersöktes 2002-2003 och kunde preliminärt dateras till folkvandringstid (Nordström manus).

Hösten 2006 undersöktes järnåldersgravfältet RAÄ 29. Detta var beläget omedelbart söder om Elgigantens lager på Torsvik (Nordström muntl).

Det här aktuella området utreddes våren 2005, varvid flera röjningsrösen och områden med kolningsanläggningar registrerades (Wennerberg 2005).

Resultat

Utredningens förutsättningar

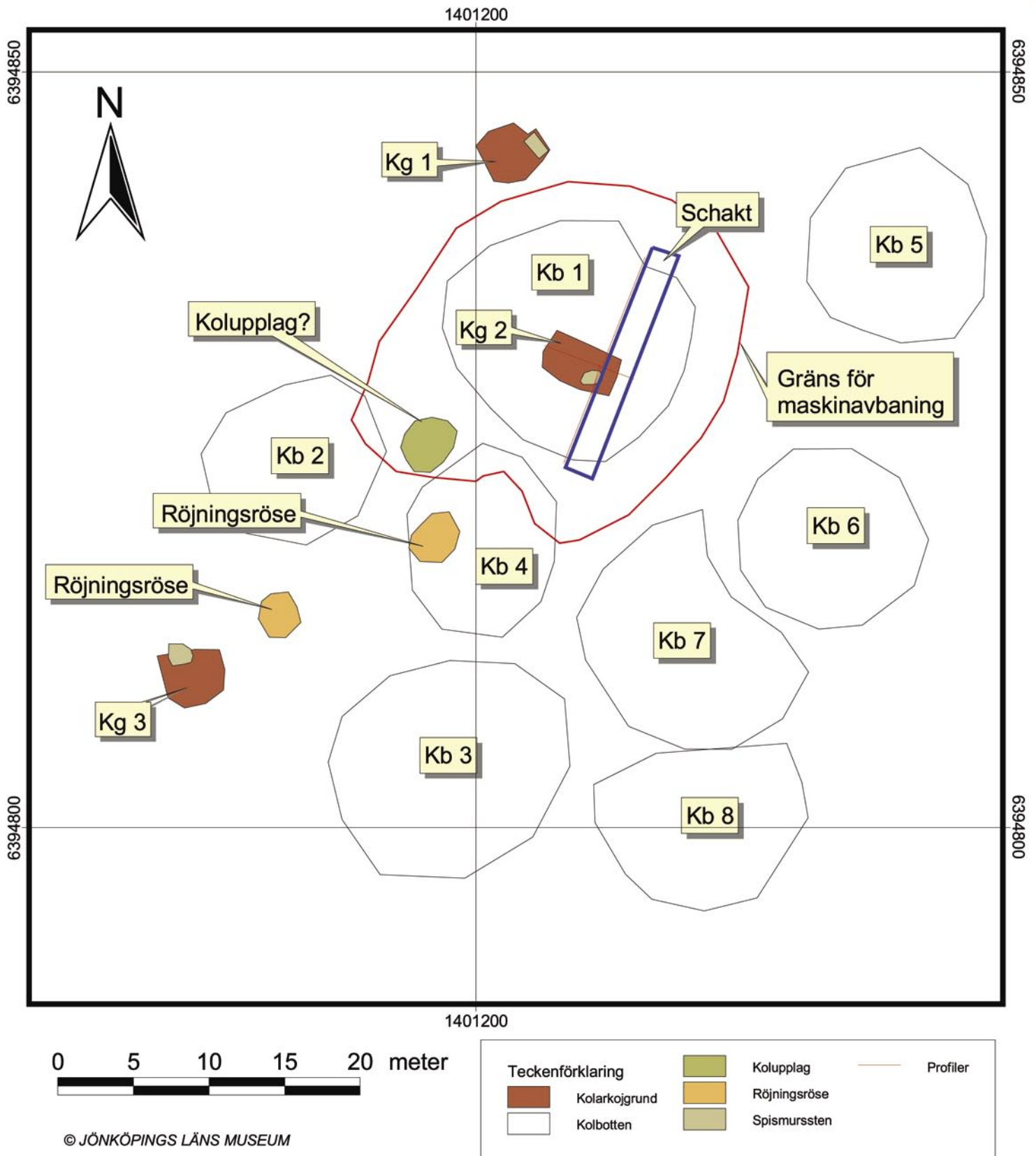
Vid utredningstillfället 2005 (Wennerberg 2005), registrerades inom här aktuellt område 4 kolbottnar, varav 3 efter resmilor och 1 efter liggmila, samt 1 kolarkojgrund. Vid detta tillfälle var området beväxt med medelålders mindre, tätt växande tallar. Flera av lämningarna var också skadade av skogsmaskiner eller ställvis kraftigt urgrävda.

Området med skogsbrukslämningar inom vilket alltså den förmodade liggmilen var belägen, låg på en mindre moränavsats, ca 50-60 m i diameter. Marken bestod huvudsakligen av sand och grus, men med stora inslag av sten och större markfasta block. Avsatsen sluttade svagt mot sydväst-sydsydväst.

Efter att området avverkats framträdde ytterligare anläggningar i form av 3 kolbottnar efter resmilor, samt 1 kolarkojgrund. Under utredningens gång kunde ytterligare 2 kolbottnar efter resmilor konstateras, samtidigt som den förmodade liggmilen omtolkades till att utgöra resterna av en kolarkoja. Dessutom framkom 2 röjningsrösen och 1 möjligt kolupplag. Samtliga framkomna lämningar, avbanade ytor, profiler och schakt mättes in digitalt med hjälp av nätverks-RTK.

Maskinavbaning av området kring den förmodade liggmilen

Ytorna omkring anläggningen som tidigare registrerats som liggmila avbanades med maskin, varvid det ovanliggande gräs- och torvlagret avlägsnades. I initialskedet koncentrerades arbetet till ytan omedelbart väst och sydväst om den förmodade liggmilen. Snart framträdde

FIGUR 2. Det utredda området med samtliga framkomna lämningar, profiler, schakt och avbanade ytor markerade. Kolbotten är här markerade med Kb, kolarkoigrunder med Kg. Den förmodade liggmilan som omtolkades till kolarkoigrund är på kartan markerad som Kg 2. Skala 1:350

stora mängder kol, sot och stybb i marken, vilket indikerade att en kolbotten funnits på platsen. Något senare framträdde kanten av en kolbotten (se figur 2, benämnd Kb 1). I samband med avbaningen kunde också begränsningen mot en annan kolbotten (se figur 2, Kb 2), belägen sydväst om förstnämnda kolbotten bestämmas.

Genom fortsatt avbaning av ytorna norr, öster och söder om den förmodade liggmilan kunde begränsningen för den förstnämnda kolbotten (Kb 1) fastställas. Denna kolbotten visade sig vara synnerligen låg och otydlig, samt svårtolkad till formen. Kolbotten kunde dock konstateras vara närmast rund, ca 15-16 m i diameter och 0,1-0,2 m hög.

Omtolkning av den förmodade liggmilan

Den förmodade liggmilan snittades med maskin i västnordväst-ost-sydostlig riktning varvid mellan en tredjedel och hälften av anläggningen togs bort. Samtidigt avtorvades övriga delen av anläggningen för hand. Det framgick då att det rörde sig om en kolarkojgrund (se figur 2, Kg 2), eftersom stenar, troligtvis till spismuren, framkom någon decimeter ned under torven. I profilen som framkom efter snittningen framgick också att kolarkojgrundens vallar till största delen var uppbyggd av gråsvart kolstybb, som var övertäckt med ett ca 0,2 m tjockt lager kol och sot.

Senare schaktades även en profil fram i nordnordöstlig-sydsydvästlig riktning. Profilen drogs genom både kolarkojgrundens östra del, samt den kolbotten (Kb 1), som kolarkojgrunden var uppförd på. I denna profil syntes den gråfärgade kolstybben gå ned i kolbotten. Även i denna profil framgick det överliggande kollagret i kolarkojgrunden tydligt. Även ett tunt lager med rödbränd sand syntes under och i anslutning till de möjliga spismursstenarna.

Tolkningen blev således att en kolarkoja anlagts ovanpå en kolbotten. Möjligen har material från denna kolbotten använts för att bygga upp kolarkojan, eftersom denna visats vara uppbyggd av kol och kolstybb. Kolarkojan hade ingen tydlig öppning, men troligast är att öppningen varit riktad mot norr eller nordnordöst, eftersom spismursstenen återfanns i grundens sydöstra del.

Övriga kolbottnar efter resmilor

Vid den föregående utredningen hade 3 kolbottnar efter resmilor registrerats. Under här föreliggande utredning kunde förekomsten av ytterligare 3 kolbottnar efter remilor konstateras. Flera av kolbottnarna i sydöstra delen av området var svårt skadade, dels genom att flera kolbottnar överlappade varandra, dels att de var ställvis urgrävda samt även i flera fall skadade av skogsmaskiner. En av kolbottnarna (se figur 2, Kb 5) framträdde tydligt genom dess höjd av ca 0,4-0,5 m. Kolbottnarna var antingen uppbyggda ovan den naturliga omgivande markytan, eller ställvis omgivna av mindre, mycket otydliga stybbgropar.

Kolarkojgrunder

Förutom ovannämnda kolarkojgrund (se figur 2, benämnd Kg 2) var ytterligare 2 kolarkojgrunder i området. En av dessa (Kg 3), var skadad av skogsmaskin och hade registrerats vid föregående utredningstillfälle. Kolarkojgrunden hade troligen öppningen riktad mot sydöst-sydsydöst. Den andra kolarkojgrunden (Kg 1), framkom först efter avverkningen och hade öppningen mot sydöst. Båda kolarkojgrunderna hade stenar till spismuren bevarade.

Röjningsrösen

Även 2 röjningsrösen registrerades vid utredningstillfället. Ett av dessa var belägen ovanpå västra delen av en av kolbottarna (Kb 4, se figur 2). Det andra var beläget ca 8 m sydväst om föregående röjningsröse. Röjningsrösen var runda, 3-3,5 m i diameter, 0,2-0,3 m höga, av 0,1-0,3 m stora stenar.

Röjningsrösen har tidigare registrerats i området. Vanligtvis härrör röjningsrösen från att man stenröjt mark för odling, men med tanke på den omfattande kolningsaktiviteten inom här föreliggande område, samt att ett av rösena var upplagt på en kolbotten, är det troligt att dessa två röjningsrösen härrör från att man här stenröjt den sandiga och grusiga marken före anläggandet av kolbottarna. Överhuvudtaget var mycket röjningssten omkring samtliga kolbottnar.

Kolupplag?

I samband med avbaningen av ytan mellan Kb 1 och Kb 2, sydväst om den förmodade liggmilan framträdde en mindre förhöjning, ca 3,5-3,8 m i diameter och 0,2-0,3 m hög. Efter att torv och gräs borttagits framträdde ett tjockt lager kol. En möjlig tolkning är att det på denna plats varit ett mindre kolupplag (se figur 2).

lakttagelser rörande kolbottnarnas och kolarkojgrundernas inbördes relationer

Något bör även nämnas om kolbottnarnas och kolarkojgrundernas inbördes relationer. En kolbotten (se figur 2, benämnd Kb 1) överlagrade delvis den nordligaste kanten av en annan kolbotten (Kb 4). Ett lager kolstybb framkom ovanför kanten till sistnämnda kolbotten. Denna kolbotten kan dessutom vid anläggningstillfället delvis ha anpassats till hur omgivande kolbottnar i väster (Kb 2), söder (Kb 3) och öster (Kb 7) var belägna.

I sydöstra delen av området framgick att kolbottarna närmast överlagrade varandra. En kolbotten (Kb 6) var anlagd nordöst om och ställvis ovan en annan kolbotten (Kb 7). Sistnämnda kolbotten, var kraftigt urgrävd i södra delen och överlagrade i sin tur ännu en kolbotten (Kb 8), belägen omedelbart söder om denna.

Den kolarkojgrund (Kg 2) som före utredningen tolkats som liggmila, hade med tanke på spismursstenens placering i sydöstra delen

troligtvis haft sin öppning i norr eller nordnordöst. Öppningen skall därmed närmast varit riktad mot den nordöstligaste kolbotten (Kb 5). Den nordligaste kolarkojgrunden (Kg 1) hade en tydlig öppning i sydöst och i riktning mot en kolbotten (Kb 1). Den tredje och sista kolarkojgrunden (Kg 3) hade troligen öppningen riktad mot sydöst eller sydsydöst. Öppningen var därmed närmast riktad mot den sydligaste kolbotten (Kb 3).

Sammanfattning

På uppdrag av Swerock AB/Cliffon, Helsingborg och GeoPro genom Torbjörn Andersson har Jönköpings läns museum genomfört en arkeologisk utredning, etapp 2 (Lst beslut dnr 431-12810-05), inom del av fastigheten Källarp 1:3, Barnarps socken, Jönköpings kommun. Uppdraget föranleddes av att Swerock AB/Cliffon avser utöka sin bergtäkt i området. Utredningen syftade till att utreda förekomsten av en förmodad liggmila, samt kartera denna. Den förmodade liggmilen ingick i ett område med skogsbrukslämningar. Området med skogsbrukslämningar omfattade sammanlagt en yta om ca 2500 m². Utredningen genomfördes 24-25 oktober 2006 och fält- och rapportansvarig var extra antikvarie Rickard Wennerberg, Jönköpings läns museum.

Vid utredningen avbanades området kring den förmodade liggmilen med maskin och anläggningen snittades därefter i västnordväst-ostsydostlig, samt nordnordöstlig-sydsydvästlig riktning. Det framgick då att det inte rörde sig om en liggmila, utan en kolarkojgrund med spismurssten och undertill uppbyggd av kolstybb, samt täckt av ett ca 0,2 m tjockt lager kol och sot. Kolarkojan hade anlagts ovanpå en kolbotten efter resmila och eventuellt har material från denna tagits som fundamenteringsmaterial till kolarkojan.

Sammanlagt kunde 8 kolbottnar efter resmilor konstateras inom området. Flera av dessa var kraftigt urgrävda och sönderkörda av skogsmaskiner. I områdets sydöstra del överlagrade kolbottnarna dessutom varandra.

Medräknat den omtolkade liggmilen kunde 3 kolarkojgrunder konstateras, samtliga med spismurssten. Vidare kunde 2 röjningsrösen, varav ett beläget ovanpå en kolbotten, samt 1 möjligt kolupplag, beläggas vid utredningstillfället.

Området förefaller åtminstone periodvis ha nyttjats intensivt för kolning. Detta visas genom att man återanvänt material från kolbottnar dels för att uppföra en kolarkoja och möjligen även förbättra och/eller täcka senare uppförda kolbottnar. Troligen har man även i förekommande fall stenröjt marken vid uppförandet av kolbottnar, vilket visas av att åtminstone ett av röjningsrösen i området uppförts på en kolbotten.

Den intensiva kolningen i detta område kan troligtvis främst sättas i samband med bergsbruket vid Taberg. Det relativt stora

antalet masugnar och hammare i detta område krävde en mycket stor tillförsel av kol. Även tidigare utredningar i Torsviksområdet utförda av Jönköpings läns museum har visat på en omfattande kolframställning (se t ex Nordström 1995, Haggström 2002).

Åtgärdsförslag

Dagens arkeologiska kunskapsläge vad beträffar kolning under både förhistorisk och historisk tid kan betecknas som bristfällig. Kunskapsläget för Jönköpings län är inget undantag. Vid ett fåtal utredningar och/eller undersökningar har kolbottnar efter resmilor undersökts. I början av 2000-talet undersöktes 2 kolbottnar i samband med förundersökningar. Dateringarna från dessa undersökningar visade på en användningstid mellan 1790-1960 e Kr (Engman 2003), respektive andra hälften av 1600-talet-1950-talet e Kr (Lorentzon 2005).

Men kunskapsläget är som konstaterats mycket begränsat för länets del. Endast genom fler undersökningar och bättre dateringsunderlag kan vi få en klarare bild av detta för sin tid ytterst viktiga näringsfång.

Jönköpings läns museum anser inga ytterligare åtgärder nödvändiga inom området.

Länsstyrelsen beslutar om ytterligare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:	431-12810-05
Jönköpings läns museums dnr:	300/05
Beställare:	Swerock AB/Cliffon
Fält- och rapportansvarig:	Rickard Wennerberg
Fältpersonal:	Rickard Wennerberg
Teknisk inmätning:	Rickard Wennerberg
Fältarbetstid:	06-10-24–06-10-25
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Jönköpings kommun
Socken:	Barnarps socken
Församling:	Barnarps församling
Fastighetsbeteckning:	Källarp 1:3
Belägenhet:	Ekonomiska kartans blad Stigamo 6E 8a
Koordinater:	x 6394795 y 1401175
Undersökningsyta:	ca 2500 m ²
Fornlämningstyp och tidsperiod:	Kolningsanläggningar Historisk tid?
Tidigare undersökningar:	JLM dnr 112/93, 262/94, 597/97, 448/98, 498/99, 356/99, 340/00, 381/00, 458/00, 390/01, 01/02, 47/05.

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Almquist, J. 1976. Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till provinens och säteribildning. *Fjärde delen Småland, band 2*. Skrifter utgivna av Svenska Riksarkivet I. Stockholm.
- Borg, J. 2004. *Barnarp 3:1. Söschaktsgrävning inför byggande av nytt bostadsområde. Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2004:14.
- Engman, F. 1998. *Arkeologisk utredning. Utvidgning av bergtäkt inom fastigheten Källarp 2:1, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1998:4. Jönköping.
- Engman, F. 1999. *Kompletterande arkeologisk utredning. Kartering av fossil åkermark samt söschaktsgrävning. Utvidgning av bergtäkt inom fastigheten Källarp 2:1, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1999:1. Jönköping.
- Engman, F. 2000a. *Arkeologisk utredning. Ikea. Ny distributionscentral inom fastigheten Flahult 21:1, Torsviks industriområde, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2000:1. Jönköping.
- Engman, F. 2000b. *Arkeologisk utredning. Utvidgning av matjordshantering. Inom fastigheten Källarp 2:1, fornlämning 150, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2000:2. Jönköping.
- Engman, F. 2000c. *Arkeologisk förundersökning av fossil åkermark och järnframställningsplats i samband med utvidgning av bergtäkt. Källarp 2:1, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2000:47. Jönköping.
- Engman, F. & Gustafsson, J. 2000. *Arkeologisk utredning. Utmarksnäringar och stolphål. Söschaktsgrävning i samband med utvidgning av Torsviks industriområde, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2000:16. Jönköping.
- Engman, F. 2003. Medeltida odling och äldre järnframställning inom fastigheten Källarp i Barnarps socken. *Tabergs Bergslag XX. Tabergs bergslags hembygdsförening*. Jönköping.
- Eriksson, M. 2003. *Järnframställningsplats i Källarp. Arkeologisk slutundersökning av fossil åkermark, röjningsrösen och järnframställningsugn i samband med utvidgning av bergtäkt och matjordsupplag, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2003:25. Jönköping.
- Erixon, S., 1957. Sveriges bebyggelse: statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. *Landsbygden. Jönköpings län, D. 4*. Uddevalla.
- Haltiner-Nordström, S. 2001. *En järnframställningsugn- inför VA-ledning Torsvik-Taberg, intill fornlämning 92. Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2001:27.
- Hägström, L. 2002. *Svart kol – vitt guld. Arkeologisk utredning inför pla-*

- nerad exploatering på Flahult 21:1 mfl, Torsvik, Barnarps och Sandseryds socknar i Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2002:11. Jönköping.
- Jansson, K. 1998. *En förhistorisk ugn i Hyltena. Arkeologisk förundersökning inför planerad industriväg inom fastigheterna Kråkebo 1:6, Hyltena 1:11 och 1:22, Barnarps socken, Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1994:11. Jönköping.
- Jansson, K., Lagerås, P., & Nordström, M. 1995. *Preliminär rapport över undersökningarna vid Lusse rör, Hyltena i Barnarps socken 1993.* Jönköpings läns museum.
- Lorentzon, M. 2005. *Arkeologisk förundersökning. Historisk kolning och förhistorisk odling. Inför ny sträckning och ombyggnad av länsväg 604 mellan Anderstorp och Hyltan.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2005:27. Jönköping.
- Nordman, A-M. 1999. *Arkeologisk utredning. Södra Torsvik. Fornlämningarna 28 och 29, Barnarps –Kråkebo 1:6, Hyltena 1:21, Barnarps socken, Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1999:28. Jönköping. [Dnr Jlm 204/99; Lst 220-3980-99].
- Nordström, M. 1995. *Arkeologisk utredning. Planerad ny industrimark inom Torsviks industriområde, Barnarps socken, Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1995:10. Jönköping.
- Skanser, L. 2003a. *Förundersökning i Flahult. Arkeologisk förundersökning inför planerad exploatering inom fastigheten Flahult 21:1. Barnarps socken, Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2003:4.
- Skanser, L. 2003b. *Torsvik-Eurostop - Inför planerad fjärrvärmekulvert. Barnarps socken, Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2003:14.
- Vestbö, Aa. 1992. *Arkeologisk utredning, etapp 2. Nya E4, sträckan Krängsberg – Hyltena, Barnarps och Byarums socknar, Jönköpings och Vaggeryds kommuner.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1992:11.
- Vestbö, Aa. 1994. *Arkeologisk utredning av ny industriväg samt uppläggningsplats för schaktmassor på fastigheten Hyltena, Barnarps socken, Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1994:8.
- Wennerberg, R. 2005. *Röjningsrösen och kolning i Källarp –inför planerad utökad bergtäkt på del av Källarp 1:3.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2005:10.
- Wieselgren, P. 1846. *Ny Smålands beskrivning inskränkt till Wexiö stift. Tredjedelen: Topografi: Wexiö stift andel av Jönköpings län. På förlag av R Gymnasii Jubelstipendiifonden och Centralnykterhetsföreningen i Wexiö. Växjö.*
- Ytterberg, N. 2002. *Röjningsrösen och terrassering på Torsviks industriområde. Inför matjordshantering på Källarp 2:1, Barnarps socken, Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2002:30. Jönköping.

Otryckta källor

- Agertz, J. 1994. *F-TOPO, databas för äldsta belägg och kamerala belägg under uppbyggnad vid Jönköpings läns museum*. Jönköping.
- Gustafsson, J. *Arkeologisk för- och slutundersökning av del av grav- och boplatssområde inom fastigheten Kråkebo 1:6*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport i manus. Jönköping.
- Gustafsson, J. & Nordström, M. *Preliminär rapport 2001. Sammanfattning av resultaten från Barnarps-Kråkebo 1:6, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport i manus.
- Nordström, M. 2002. *Arkeologisk slutundersökning av nyupptäckt gravfält på fastigheten Barnarps-Kråkebo 1:6, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport i manus. [Dnr Jlm 13/01 och 390/01; Lst 220-10014-00].
- Nordström, M. 2003. *Arkeologisk förundersökning av fornlämning 22, ett gravfält, på fastigheten Barnarps-Kråkebo 1:6, Barnarps socken, Jönköpings kommun*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport i manus. Jönköping. [Dnr Jlm 216/02; Lst 431-6060-02].
- Nordström, M. muntl. uppgift 061025.
- Wennerberg, R. *Läsängshuset. Förundersökning av ett långhus från järnålder inför dragnings av fjärrvärmeledning*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport i manus. [Dnr Jlm 214/05, Lst 431-8638-05].

Arkiv

- Fornminnesregistret, Jönköpings läns museum. Jönköping.
- Jönköpings läns museums antikvariska topografiska arkiv. Jönköping. JLM Dnr 623/91, 11/92, 102/93, 112/93, 262/94, 352/95, 597/97, 448/98, 45/99, 204/99, 498/99, 356/99, 551/99, 340/00, 369/00, 381/00, 458/00, 13/01, 390/01, 01/02, 216/02, 115/03.

Figurförteckning

- Figur 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:20 000
- Figur 2. Det utredda området med samtliga framkomna lämningar, profiler, schakt och avbanade ytor markerade. Skala 1:350

Förteckning över karterade lämningar

(Benämning enligt karta, figur 2)

Kolbottnar

- Kb 1**, närmast rund, 15-16 m i diameter, intill 0,1-0,2 m hög.
Kb 2, rund, 11-12 m i diameter, 0,2 m hög.
Kb 3, rund, 14-15 m i diameter, 0,3-0,4 m hög.
Kb 4, oregelbunden till rund, 10-11 m i diameter, 0,2-0,3 m hög.
Kb 5, rund, 12 m i diameter, 0,4-0,5 m hög.
Kb 6, rund, 12 m i diameter, 0,2-0,3 m hög.
Kb 7, oregelbunden, 15x11 m (NV-SÖ), 0,3-0,7 m hög. Ställvis kraftigt urgrävd i södra delen.
Kb 8, oregelbunden, 14x10 m (Ö-V), 0,2 m hög.

Kolarkojgrunder

- Kg 1**, rund, ca 3,9-4,2 m i diameter, 0,3 m hög. Spismursröse i ÖNÖ, 1,6x0,9 m st (NV-SÖ), 0,1 m hög. Öppning i SÖ.
Kg 2, närmast rektangulär, 5,3x3,2 m (VNV-ÖSÖ), 0,3-0,4 m hög, av kol och kolstybb. Spismursröse i SÖ, 1,2x0,9 m st (Ö-V). Möjlig öppning i N-NNÖ?
Kg 3, närmast rund, ca 4,2 m i diameter, 0,2-0,3 m hög. Spismursröse i N, ca 1,6x1,3 m st (Ö-V), 0,3 m hög. Möjlig öppning i SÖ-SSÖ?

Röjningsrösen

- Östligaste röjningsröset**, närmast runt, 3,2-3,5 m i diameter, 0,2 m högt, av 0,1-0,3 m st stenar.
Västligaste röjningsröset, runt, 3,0-3,2 m i diameter, 0,2-0,3 m högt, av 0,2-0,3 m st stenar.

Kolupplag?

- Kolupplag?, runt, ca 3,5-3,8 m i diameter, 0,2-0,3 m högt.

Arkeologisk rapport 2006:87
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM